

شاید نگاری در دوره ساسانیان
یک بررسی تحلیلی

ندا اخوان اقدم

۱۳۹۸

سرشناسه: اخوان اقدم، ندا، ۱۳۵۰-

عنوان و نام پدیدآور: شمایل نگاری در دوره ساسانیان؛ یک بررسی تحلیلی / ندا اخوان اقدم؛ ویراستار: فاطمه شیرعلیان. مشخصات نشر: تهران، فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران، پژوهشکده هنر، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۲۳۴ ص.؛ مصور (بخشی رنگی).

شابک: ۹-۶۷۴۵۲۳-۶۷۸-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۲۰۹]-[۲۱۲]؛ همچنین به صورت زیرنویس.

یادداشت: نمایه.

موضوع: شمایل نگاری - ایران - تاریخ - ۲۲۶-۶۵۱ م؛ Icon painting-Iran-History- 226-651

موضوع: شمایل های ایرانی - تاریخ - ۲۲۶-۶۵۱ م؛ Icon, Iranian-History- 226-651

شناسه افزوده: فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران، پژوهشکده هنر.

رده بندی کنگره: N ۸۱۸۹

رده بندی دیویی: ۷۰۲/۹۲۸۲

شماره کتابشناسی ملی: ۶۰۴۹۸۷۶

پژوهشکده هنر وابسته به فرهنگستان هنر

شمایل نگاری در دوره ساسانیان؛ یک بررسی تحلیلی

ریاست: اخوان اقدم (عضو هیئت علمی پژوهشکده هنر)

ویراستار: فاطمه شیرعلیان

صفحه: ۱ و ناظر: چاپ: میثم رادمهر

نخست: ۱۳۹۸

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ: چاپ در بیتال، گ

شابک: ۹-۶۷۴۵۲۳-۶۷۸-۶۰۰-۹۷۸

کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است

نشانی: خیابان ولیعصر (عج)، بالاتر از تقاطع امام خمینی (ره) - پلاک ۲۹

سختور، پلاک ۲۹. تلفن: ۰۲۱-۶۶۹۵۶۱۹۰-۲؛ شماره: ۰۲۱-۶۶۴۸۰۹۴۵؛ کد پستی: ۱۳۷۶

ایمیل: lib@aria.ac.ir

<http://aria.ac.ir>

نشانی فروشگاه مرکزی: خیابان ولی عصر، نرسیده به چهارراه طالقانی، شماره ۱۵۵۰، تهران مرکزی

فرهنگستان هنر. تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۹۰۹۹۰

نشانی تلگرام: @artboks

نشانی فروشگاه اینترنتی: www.matnpublishers.ir

فهرست مطالب

۷	سخن ناشر
۹	پیشگفتار
۱۱	مقدمه
۳۵	نظام تصویری در ایران باستان
۴۱	هنر ساسانی
۵۵	نظریه بویس در خصوص شمایل شکنی ساسانیان
۷	شنکار و دیدگاه او در خصوص شمایل های ساسانی
۱۹	رویکردهای متفاوت در آئین های ضد شمایی
۹۱	ضد شمایی مادی
۶۲	نمادهای جانوری
۹۴	ضد شمایی فضای تهی
۹۴	ضد شمایی عنصری
۹۸	مشاهداتی چند در مورد تجسم گرایی
۱۰۱	ذهنیت انسان انگارانه از مفاهیم مینوی
۱۰۴	تاج های شاهان ساسانی

۱۰۵	سنت شمایل‌نگاری در ایران شرقی و ایران غربی
۱۰۹	سبک شمایل‌نگاری دینی ایران ساسانی
۱۱۵	بت و مفهوم آن در فرهنگ ایران پیش از اسلام
۱۳۱	شمایل مینویان زردشتی در ایران ساسانی
۱۳۲	اهوره مزدا
۱۴۰	اناهیته
۱۵۷	اهریمن
۱۵۹	آتش
۱۷۳	میشه
۱۷۹	س
۱۸۱	بهرام
۱۸۹	فرّه
۱۹۶	فرّوهر / فرّه‌وشی
۲۰۱	ماه
۲۰۳	سخن آخر
۲۰۹	کتاب‌نامه
۲۱۳	نمایه
۲۲۵	تصاویر رنگی

سخن ناشر

هنر به عنوان یکی از مرفه‌های اساسی ظهور و بروز فرهنگ‌ها و تمدن‌ها جایگاه ویژه‌ای را به املات ریستی و فرهنگی انسان‌ها داشته و نقشی محوری را در پیشرفت، تعالی یا انحطاط و انحراف جوامع ایفا می‌کند. هنر هر جامعه‌ای در بستر فکری، فرهنگی، دینی و اعتقادی و مطابق با شرایط تاریخی، اجتماعی و جغرافیایی آن جامعه شکل می‌گیرد و مطالعه، تحقیق، و نظریه‌پردازی در حوزه فرهنگ و هنر، قلمرو بسیار گسترده، متنوع و پرجاذبه‌ای را پیش روی پژوهشگران و علاقه‌مندان هنر می‌گشاید. با این حال، چنین فعالیت‌هایی مستلزم بسترهای مناسبی است که جامعه و نهادهای اجتماعی برای محققان و دانش‌مندان فراهم می‌سازند، زیرا مطالعات و پژوهش‌های پر دامنه، روشمند، منسجم و مستمر، و آگاهی از نتایج تحقیقات دیگران، بدون تحقق این بسترها و زمینه‌ها حاصل نمی‌شود.

بی‌شک نتایج و دستاوردهای نظری و عملی چنین مطالعات و پژوهش‌هایی، راه‌های جدید و روشنی را در رشد معرفتی و فرهنگی افراد بشر و بسط تعاملات اجتماعی و فرهنگی فرا می‌دهد و بینش‌ها، نگرش‌ها و چشم‌اندازهای نویی را پیش روی هنرجویان و هنرپژوهان می‌گذارد.

از این رو، توجه به مطالعه، پژوهش، نقد و نظریه‌پردازی در حوزه هنر بر اساس نیازهای بومی از نیازهای اساسی حیات فرهنگی ایران اسلامی به شمار می‌آید که نبود آن منجر به فهم نادرست، تکرار یا پیروی از نظریه‌های غیر بومی در پژوهش‌ها و مطالعات هنر ایرانی اسلامی و غفلت از نیازها، تعلقات و پیشینه تاریخی خویش می‌شود.

پیوند عمیق میان عمل و نظر، یا به تعبیری حکمت عملی و حکمت نظر، در سنت فرهنگی این مرز و بوم ریشه‌دار و نهادینه بوده است. اما در دهه‌های اخیر، یکی از آسیب‌های جدی فعالیت‌های هنری شکاف میان نظر و عمل بوده است. لذا، مطالعات نظری و فعالیت‌های پژوهشی باید به‌شمار مؤلفات مهم در سیاست‌گذاری فرهنگی و هنری مورد توجه قرار گیرد.

بر این اساس پژوهش‌ده هنر به منظور گسترش زمینه‌های مطالعات و پژوهش‌های بنیادین، توسعه‌ای کاربردی در حوزه هنر، نقد و بررسی و آسیب‌شناسی پژوهش‌های هنری بر اساس معیارهای متعارف جوامع علمی و پژوهشی، و ایجاد بستری برای نظام‌های کارآمد هنری، متناسب با نیازها و ارزش‌های دینی، ملی و بومی ایران، با همکاری و همفکری استادان و پژوهشگران فرهیخته و دبلاش حوزه فرهنگ و هنر، همواره بر آن بوده‌اند که به نشر آثار و منابع تخصصی در حوزه هنر بپردازند. کتاب شمایل‌نگاری در دوره ساسانی تلاشی است در جهت آگاهی و دانش و بسط مطالعه و پژوهش. امید است این کتاب، برای بیان خرد و دانایی و فرزانی و علاقه‌مندان به فرهنگ و هنر این مرز و بوم، به‌ویژه هنرجویان و هنرپژوهان، مفید و راه‌گشا باشد.